

І.О. Горошкін

**ПЕРЕКЛАДАЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР
СФОРМОВАНOSTІ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ПЕРЕКЛАДАЧА**

На етапі активізації міжкультурної взаємодії у світовому просторі, прагнення України приєднатись до європейського співтовариства дедалі більшого значення набуває професія перекладача, покликаного стати міжмовним і міжкультурним посередником для представників різних країн. Сучасний перекладач має широкий функційний діапазон професійної діяльності, пов'язаної зі здійсненням особистих, культурно-професійних, економічних контактів у сучасному світі. Його ефективність, крім бездоганного знання української та іноземних мов, залежить від багатьох чинників, передусім знання невербальних засобів спілкування, правил етикету, культури спілкування, наявності фонових знань тощо. Якісна реалізація функційних обов'язків майбутніми перекладачами залежить від рівня їхньої підготовки у закладах вищої освіти, зокрема особистісних якостей, фахових знань, комунікативної культури тощо.

Останнім часом проблема ефективної підготовки майбутніх перекладачів перебуває в полі зору філософів (К. Мальцева, М. Рябова та ін.), мовознавців (І. Абдулмянова, Н. Валєєва, О. Петрова, В. Сдобников та ін.), психологів (Р. Гладушина, В. Гусєв, Л. Засєкіна, І. Зимня, Ю. Крилова-Грек, Т. Пастрик, О. Плєхов, Т. Щєрбан та ін.), педагогів (Н. Гавриленко, Н. Гальскова, О. Заболотська, В. Пасинок, І. Плужник, Г. Саприкіна, Н. Федічева та ін.). Особливий інтерес викликають результати дослідження, у яких відображено результати дослідження способів формування професійної компетентності майбутніх лінгвістів і перекладачів, зокрема студії І. Бахова, Д. Іщенко, В. Калініна, Т. Колодько, О. Павлик, Т. Пастрик, З. Підручної, К. Скиби, Н. Соболя, Ж. Таланової, Л. Тархової, Ю. Тєльпуховської, О. Шупти, А. Янковця та ін. Цінними є праці українських лінгводидактів, у яких розкрито проблеми формування мовної особистості (А. Богуш, З. Бакум, Н. Голуб, Ж. Горіна, О. Горошкіна, Т. Груба, С. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, Л. Мамчур, Н. Мордовцева, А. Нікітіна, С. Омєльчук, Л. Паламар, М. Пентилюк, О. Семенов, Т. Симоненко, Л. Струганець та ін.), своєрідність формування мовної особистості перекладачів (О. Бушев, А. Плєхов, Л. Тарнаєва, І. Халєєва, О. Шевченко та ін.).

Мета статті – уточнити сутнісні характеристики поняття «перекладацька компетентність», визначити складники перекладацької компетентності.

Аналіз і синтез спеціальних джерел (Г. Балл, М. Бахтін, В. Біблер, О. Кочубей, С. Курганов, В. Литовський та ін.) засвідчує, що в будь-якій

мовленнєвій дії, зокрема в мовленнєвій дії перекладача, важливим є процес спілкування між джерелом інформації та реципієнтом. Практика переконує, що кожний перекладач виокремлює з повідомлення різну за обсягом інформацію, добирає різні мовні засоби, по-різному розставляє акценти в ньому залежно від особистісних характеристик, рівня сформованості знань, соціокультурної підготовки, обізнаності з проблемою, про яку йдеться тощо. Саме тому одне й те ж повідомлення, перекладене різними людьми, попри достатній ступінь подібності текстів, має самобутні ознаки. Поділяємо думку О. Кочубей, що „ментальні простори індивідів загалом не можуть цілковито збігатися, оскільки вони визначаються індивідуальним досвідом, у тому числі – знаннями й уявленнями, що репрезентуються за допомогою індивідуальних семантичних кодів” [4, с. 41].

Задля оцінювання якості перекладацької діяльності розроблено певну сукупність критеріїв, яким ця діяльність має відповідати. Н. Гавриленко зазначає, що для визначення якості здійсненого перекладу в літературі з теорії перекладу застосовують два критерії: еквівалентність і адекватність, водночас коментує, що дослідники по-різному тлумачать ці поняття, розмежовуючи їх або використовуючи як синоніми. Дослідниця підтримує наукову позицію А. Швейцера, який вважає ці поняття такими, що позначають різні аспекти перекладацького процесу. На думку вченого, „принципові відмінності між цими категоріями зводяться до того, що основним об’єктом еквівалентності є переклад як результат (еквівалентність установлює певне співвідношення між вихідним текстом і текстом перекладу), водночас адекватність розглядає переклад у його процесуальному аспекті, акцентуючи увагу на відповідності стратегії перекладу комунікативній ситуації” [2, с. 52–53]. У контексті сучасних соціальних і освітніх вимог до фахівців різних галузей, згідно з якими освітній процес у вишах ґрунтується на засадах компетентнісного підходу, таким критерієм є сформованість певної компетентності. Опрацювання наукової літератури з означеної проблеми, вивчення досвіду роботи викладачів українських і турецьких вишів, опитування експертів дали змогу виокремити як індикатор сформованості мовної особистості майбутнього перекладача перекладацьку компетентність.

Поняття „перекладацька компетентність” одним із перших увів у науковий обіг американський лінгвіст Д. Хаймс [10], виходячи з того, що перекладач працює з двома мовами, одна з яких йому нерідна, тому в його діяльності завжди наявні творчі елементи. Ідеї дослідника розвинули С. Савінгтон [15], Н. Гавриленко [2] та ін.

Н. Гавриленко оперує терміном „професійна компетентність перекладача фахових текстів” тлумачить її як „наявність у людини внутрішніх ресурсів (теоретичних, процедурних та інтегративних знань, відповідних професійних умінь і професійно важливих якостей

особистості), що дозволяють здійснювати переклад фахових текстів на професійному рівні” [2, с. 25].

Як свідчить аналіз спеціальних джерел (І. Алексєєва, Р. Белл, В. Вілсс, А. Гудманян, В. Комісаров, Д. Латишев, К. Норд, Р. Поворознюк та ін.), поняття „перекладацька компетентність” ще не отримало однозначного тлумачення, деякі дослідники проблеми ототожнюють його з іншим поняттям „перекладацька компетенція”, що, очевидно, можна пояснити тим, що обидва терміни прийшли з англійської мови і в перекладних словниках позначені як *competence* (*competency*) у межах однієї словникової статті. У лінгводидактичних, психолінгвістичних, перекладознавчих студіях поняття використовують як синонімічні, що видається некоректним. Услід за О. Поршневою [8], А. Шевніним [12] та іншими науковцями ми розмежуємо ці поняття.

Р. Белл визначає перекладацьку компетентність як складний комплекс, що містить такі компоненти: знання мови, якою здійснюється переклад; знання мови, з якої здійснюється переклад; знання предметної галузі перекладу; контрастивні знання і вміння декодувати й кодувати, що загалом схарактеризовані як комунікативна компетенція. Дослідник акцентує на оволодінні перекладачем таких навичок: граматичних, соціолінгвістичних, дискурсивних, стратегічних [14].

О. Поршнева розглядає перекладацьку компетентність як певний оцінювальний-констатувальний зріз професійної діяльності перекладача, показник перекладацької майстерності, що дає змогу дійти висновку про рівень розвиненості професійно значущих компетенцій (лінгвістичної, комунікативної, семантичної, інтерпретативної, текстової, міжкультурної) перекладача, що дозволяють йому успішно реалізувати перекладацькі функції [9, с. 74–95].

А. Шевнін визначає перекладацьку компетентність як загальну сукупність знань, дій умінь і операцій навичок, необхідних перекладачеві для його успішної професійної діяльності; компетенціями ж дослідник називає функційні реалізації компетентності, зумовлені метою й завданнями перекладу, що можуть змінюватися залежно від ситуації. На думку науковця, компетенції мають рівневу ієрархію, тобто компетенції нижчого рівня можуть бути успішно реалізовані з урахуванням компетенцій вищого рівня [12, с. 61]. До останніх відносить мовну компетенцію, що містить знання лексики, граматики й стилістики не тільки іноземної, а й *рідної мови* (курсив наш. – *І. Г.*), професійну компетенцію, що передбачає засвоєння перекладачем узагальненого досвіду, накопиченого перекладачами-практиками й науковцями-перекладознавцями, а також фонову компетенцію, що корелюється з рівнем освіти й культури перекладача, наявністю в нього тезаурусних знань [12, с. 124–133]. Попри виокремлення різних складників перекладацької компетентності, їхнє змістове наповнення корелюється між собою: знання перекладачем лексики, граматики та стилістики, що, за А. Шевніним, належить до мовної компетенції, за О. Поршневою,

становить оволодіння комунікативною компетенцією, отже, означені визначення позбавлені протиріч [8].

Для нашого дослідження важливими виявилися висновки Р. Поворознюк, яка зазначає, що термін „перекладацька компетенція” уперше вжив Г. Турі, провівши аналогію з відомим розмежуванням Н. Хомського між мовною компетенцією й мовною діяльністю для аналізу певних аспектів перекладацької практики. Е. Честерман називає це особистісне утворення перекладацькою компетенцією, К. Норд трансферною. На думку Р. Поворознюк, категорія „трансферна компетенція” містить з-поміж інших уміння уникати спотворення фактів у процесі переносу інформації, забезпечувати повну передачу змісту й внутрішню когезію тексту, здійснювати трансжанровий переклад, адаптуючи текст мовою перекладу до жанрових норм, що не збігаються з відповідними нормами мови оригіналу, редагувати власні й чужі переклади, адаптуватися до зміни культурного коду, знати стадії перекладацького процесу, перекладацькі стратегії й трансформації, основні проблеми, що виникають у процесі переносу інформації з мови оригіналу в мову перекладу [7, с. 101].

Р. Міньяр-Белоручев компетентність визначає як суму знань і відповідних умінь і навичок у професійній галузі, тобто мовних знань і мовленнєвих навичок та вмінь у всіх видах мовленнєвої діяльності. На думку дослідника, перекладач повинен мати принаймні мовну й мовленнєву (комунікативну) компетенції, а також уміння й навички писемного й усного перекладу, ораторського мовлення й літературного таланту [6, с. 8]. Дослідник робить акцент на знаннєвому компоненті перекладацької компетентності та сформованості професійно значущих умінь і навичок.

Останнім часом у наукових розвідках окреслено тенденцію до розмежування складників професійної компетентності перекладача залежно від того, у якій із галузей він працює. У результаті опрацювання спеціальної літератури доходимо висновку, що в педагогічній науці предметом дослідження є формування професійної компетентності майбутніх прикордонників (Н. Берестецька), фахівців авіаційної галузі (А. Гудманян, А. Головня, О. Журавльова, О. Ковтун, Т. Смирнова, С. Шурма та ін.), медиків (Р. Поворознюк), фахівців нафтогазової сфери (М. Штогрин) та ін.

Перекладацьку компетентність офіцерів прикордонників Н. Берестецька розглядає як складну універсальну, інтегративну характеристику фахівця, що має у своїй структурі кілька компонентів – лінгвістичний, соціокультурний, психологічний та інформаційно-технологічний, кожен із яких дає змогу перекладачам-прикордонниками ефективно здійснювати професійну діяльність [1, с. 39].

Цікавий підхід до виокремлення перекладацької компетентності фахівців авіаційної галузі репрезентовано в спеціальних дослідженнях А. Гудманяна, С. Шурми, А. Головні, О. Журавльової, Т. Смирнової, які

тлумачать професійну перекладацьку компетентність як готовність та здатність передавати (у писемній і в усній формах) спеціалізовану інформацію з однієї мови іншою, з урахуванням відмінностей між двома текстами, комунікативними ситуаціями та культурами. До складу перекладацької компетентності дослідники відносять вісім складників:

- фахову компетенцію (наявність відповідних знань, умінь та навичок для ефективного виконання своєї професійної діяльності: знання теорії перекладу та суміжних дисциплін (порівняльних лексикології, граматики й стилістики мов перекладу); усвідомлення норм обох мов, перекладацьких норм, що визначають вибір стратегії перекладу; володіння технікою перекладу; вміння професійно перекладати у межах одного або декількох жанрів та стилів письмового та/або усного перекладу; навички роботи з довідковими джерелами інформації, володіння новітніми інформаційними технологіями; психічні якості перекладача, його поведінка, вміння контролювати емоції, вирішувати типові професійні завдання);

- інтелектуальну компетенцію (освіченість перекладача; здатність оцінити та мобілізувати свої уміння й навички);

- мовну компетенцію (знання мовного матеріалу, вміння долати мовні труднощі при перекладі);

- мовленнєву компетенцію (особливе „перекладацьке” володіння мовами перекладу та оригіналу як на рецептивному, так і на продуктивному рівні);

- семантичну компетенцію (глибоке розуміння тексту; вміння „побачити” та передати імпліцитну складову тексту оригіналу; володіння фоновими знаннями позамовної предметної галузі);

- текстотвірну компетенцію (вміння правильно визначити тип тексту оригіналу, його структуру й складові елементи, знати алгоритм переходу – перекладацькі стратегії та прийоми – від тексту оригіналу до тексту перекладу із збереженням типологічних ознак);

- інтерпретаційну компетенцію (здатність до „перекладацької” інтерпретації вихідного тексту, тобто бачення його очима носія іншої мови, культури);

- міжкультурну компетенцію (знання з країнознавства – культура, традиції; соціокультурні дані; володіння, розуміння та вміння передати мовою перекладу реалії, пов’язані з життям та побутом країни, мова якої задіяна у перекладі) [3].

У результаті аналізу різних визначень перекладацької компетентності фахівців нафтогазової сфери М. Штогрин доходить слушного висновку, що досить важко оцінити поняття, чітке тлумачення якого відсутнє, і пропонує власне бачення проблеми, вирізняючи у складі перекладацької компетентності такі компоненти:

1) мовна компетенція, що передбачає володіння мінімум двома мовами;

2) комунікативна компетенція як сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення мовленнєвого посередництва;

3) текстуальна компетенція, що пов'язана з мовною і становить здатність визначати текстуальні риси певної галузі;

4) предметна компетенція, що є похідним утворенням від текстуальної й поширюється на енциклопедичні й професійні знання;

5) соціокультурна компетенція, або фонові знання;

6) технічно-технологічна компетенція, під якою дослідник розуміє знання стратегій перекладу, володіння перекладацькими прийомами й трансформаціями, володіння комп'ютерними технологіями, вміннями здійснювати пошук в інтернетній мережі; уміння критично оцінювати знайдену інформацію;

7) інтегративна компетенція, яку автор називає фундаментальною для перекладачів професійно зорієнтованих текстів, оскільки провідним складником її названо здатність мобілізувати знання, уміння й навички, здобуті з основної спеціальності й суміжних технічних дисциплін та успішне їх застосування в процесі перекладу професійно зорієнтованих текстів;

8) особистісна компетенція, що включає широкий діапазон особистісних характеристик, як-от: цікавість, логічне мислення, зосередженість, об'єм та розподіл уваги, швидка реакція, перцепція, швидкісний перехід з одного завдання на інше, екстравертивність [13, с. 136].

Зіставлення структури перекладацької компетентності, запропонованої А. Гудманяном і співавторами та виокремленої М. Штогрин, уможливило висновок, що у визначенні перекладацької компетентності та її складників простежується суб'єктивний чинник, зокрема позиція дослідника щодо визначення перекладу; компетенція фахових має певні особливості, зумовлені тематикою та жанрово-стильовою належністю текстів, комунікативними параметрами професійної комунікації. Спільним для означених структур є сформованість професійно значущих умінь і навичок та знаннєвого, ціннісного, рефлексійного складників.

Як складну ієрархічну структуру перекладацьку компетентність визначає Л. Латишев, виокремлюючи базову й прагматичну її частини. Базова складається з концептуального й технологічного компонентів, що задіяні в процесі перекладу завжди. На думку дослідника, концептуальний компонент є сукупністю знань перекладача про сутність перекладу, його самобутність, що відрізняє переклад від інших видів мовленнєвого посередництва, про мету, завдання перекладу тощо; технологічний – є сукупністю основних перекладацьких умінь, що допомагають перекладачеві подолати типові „технічні” складнощі, необхідні йому в процесі перекладу й розв'язувати різнопланові

завдання. Прагматичний компонент перекладацької компетентності, до якого належать знання, уміння й здібності, необхідні перекладачеві лише для перекладу текстів певної тематики, певного жанру та ін., містить специфічний і спеціальний складники. До першого науковець відносить оволодіння певними способами перекладу, до другого – потрібною для перекладача тематикою і стилістичним жанром [5].

О. Кочубей тлумачить перекладацьку компетентність в акмеологічному контексті як володіння фахівцем відповідними знаннями, уміннями й навичками, що дозволяють йому діяти самостійно й відповідально у процесі виконання професійної діяльності. Науковець розглядає комплекс знань, умінь і навичок, що становлять не тільки когнітивну, операційно-технологічну сфери діяльності, а й етичну, соціальну й поведінкову (конативну), що містить уміння встановлювати контакти, продуктивно розв'язувати типові професійні завдання, контролювати емоції тощо. Нам імпонує те, що дослідниця додає до складу перекладацької компетентності й уміння, спрямовані на самостійне здобування нових знань, на прогресивний особистісно-професійний розвиток і виокремлює в її структурі три компоненти – когнітивний, соціально-психологічний та аксіологічний, кожен із яких містить низку компетенцій [4, с. 36–37].

Когнітивний компонент містить три компетенції – мовну, мовленнєву (або комунікативну), лінгвокраїнознавчу, інтерпретаційну. На думку О. Кочубей, компетентний перекладач з високим рівнем розвитку когнітивного компонента перекладацької компетентності повинен мати глибокі знання вихідної мови та мови перекладу (бути здатним до породження адекватних усних і писемних текстів чи творів), а також бути здатним до запам'ятовування нового мовного матеріалу, структурних особливостей мов, а також і культурних відмінностей у вихідній мові та мові, якою перекладається певний текст. Філолог повинен уміти використовувати словники та інший методичний інструментарій, що допомагає ефективно здійснювати перекладацьку діяльність [4, с. 63].

Соціально-психологічний компонент містить такі компетенції: соціально-особистісні (вміння орієнтуватися та визначатися в системі загальнолюдських цінностей, здатність до саморозвитку та самовдосконалення в перекладацькій діяльності, оволодіння навичками соціокультурної та міжкультурної комунікації та ін.); загальнонаукові компетенції (вміння використовувати у перекладацькій діяльності теоретико-методологічний науковий та вузько категоріальний філософський аспект; оволодіння методами аналізу проблемних ситуацій в сфері перекладацької діяльності; вміння доцільно до конкретної ситуації використовувати теоретичні положення фундаментальних дисциплін для розв'язання практичних професійних завдань та ін.); міжкультурну компетенцію як наявність у філолога емпатійності, толерантності, рефлексії, а також вміння генерувати нову модель

міжкультурної взаємодії; інформаційну компетенцію як знання комп'ютера, вміння працювати з електронною поштою, використовувати електронні ресурси для оптимізації процесу перекладацької діяльності [4, с. 65–66]. Особливий інтерес викликає аксіологічний компонент, що в запропонованій моделі складається з трьох підструктурних елементів: творчої, прогностичної та ціннісної компетенцій [4, с. 60–70]. Творчу компетенцію автор пов'язує насамперед із художнім перекладом, адже „переклад літературного твору – завжди авторський, його якість великою мірою залежить від таланту фахівця, при цьому перекладацька концепція тексту часто вступатиме в діалогічні відносини з концепцією оригіналу” [4, с. 70].

Як свідчить аналіз змістового наповнення компетенцій, прогностична компетенція пов'язана зі сформованістю механізмів антиципації, або прогнозування змісту й мовних особливостей текстів, що підлягають перекладу. Сформованість цієї компетенції забезпечує мобільність і адекватність перекладу, особливо синхронного. Ціннісна компетенція забезпечує реалізацію повноцінної міжмовної естетичної комунікації шляхом інтерпретації вихідного тексту, реалізованої в новому, створеному перекладачем тексті іншою мовою [4, с. 70]. Поділяємо наукову позицію О. Кочубей, що творча компетенція філолога відіграє провідну роль у процесі перекладу літературного твору [4, с. 70].

Важливим складником аксіологічного компонента є ціннісна компетенція, для якої художній переклад – це здійснення повноцінної міжмовної естетичної комунікації шляхом інтерпретації вихідного тексту, реалізованої в новому тексті іншою мовою. Проаналізувавши понад два десятки визначень перекладацької компетентності, ми спираємося на тлумачення, запропоноване А. Швейцером, з огляду на його повноту, точність формулювань, відповідність сучасним соціальним і освітнім реаліям. Услід за А. Швейцером, перекладацьку компетентність визначаємо як здатність до особливого, максимально повного розуміння тексту мовою оригіналу, де життєвий і професійний досвід перекладача фігурує як пресупозиція; виокремлено такі складники перекладацької компетентності: особливе «перекладацьке» володіння двома мовами, здатність до фахової інтерпретації вихідного тексту; володіння технологією перекладу; знання норм мови перекладу; знання перекладацьких норм, що визначають вибір стратегії перекладу; знання норм стилю й жанру тексту; певний мінімум фонових знань; творчі здібності до перекладу, перекладацька мобільність, що передбачає швидкий вибір адекватної перекладацької стратегії, здатність до інтенсивного переключення мовних кодів у процесі міжкультурного спілкування, а також розвинене мовне чуття [11, с. 28].

Отже, у процесі аналізу моделей перекладацької компетентності доходимо висновку, що попри значну кількість тлумачень означеного поняття, наявність у його структурі різної кількості компонентів, це складне полікомпонентне утворення, що містить знанневий,

технологічний, ціннісний, рефлексивний складники. Наша розвідка не претендує на остаточне розв'язання досліджуваної проблеми, однак відкриває лакуни для майбутніх досліджень. Перспективним, зокрема, вважаємо питання розвитку перекладацької компетентності через розроблення відповідних комп'ютерних засобів.

Список використаної літератури

- 1. Берестецька Н. В.** Формування перекладацької компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників [Електронний ресурс] / Н. В. Берестецька // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – 2011. – № 5(2). – С. 37–41. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vldubzh_2011_5\(2\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vldubzh_2011_5(2)_8)
- 2. Гавриленко Н. Н.** Теория и методика обучения переводу в сфере профессиональной коммуникации [Текст] / Н. Н. Гавриленко. – Кн. 1. – М. : Науч.-техн. о-во имени акад. С. И. Вавилова, 2009. – 178 с.
- 3. Гудманян А.** Формування усної компетенції перекладача авіаційної галузі [Електронний ресурс] / А.Гудманян, С.Шурма, А.Головня, О.Журавльова, Т.Смирнова . – URI: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/10838>.
- 4. Кочубей О.** Психологічні чинники становлення перекладацької компетентності майбутніх філологів [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Кочубей Ольга Святославівна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – К., 2016. – 315 с.
- 5. Латышев Л. К.** Курс перевода : эквивалентность перевода и этапы его достижения [Текст] / Л. К. Латышев. – М. : Просвещение, 1980. – 160 с.
- 6. Миньяр-Белоручев Р.К.** Как стать переводчиком. Отв. ред. М.Я. Блох [Текст] / Р.К. Миньяр-Белоручев. – М. : Готика, 1999. – 176 с.
- 7. Поворознюк Р.В.** Перекладацька компетенція й відтворення медичних текстів [Електронний ресурс] / Р.В. Поворознюк. – Режим доступу: philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/53/12.pdf.
- 8. Поршнева Е. Р.** Базовая лингвистическая подготовка переводчика [Текст] : монография / Елена Рафаэльевна Поршнева. – Нижний Новгород : Изд-во ННГУ им. Н. И. Лобачевского, 2002. – 148 с.
- 9. Поршнева Е.Р.** Роль профессиональной ориентации в повышении эффективности обучения переводчиков-профессионалов [Текст] / Е. Р. Поршнева // Психологическая наука и образование. –2003. – № 1. – С. 74-95.
- 10. Хаймс Д. Х.** Этнография речи [Текст] / Д.Х. Хаймс // Новое в лингвистике. – Вып. VII. Социолингвистика. – М., 1975. – С. 42-95.
- 11. Швейцер А.Д.** Теория перевода : статус, проблемы, аспекты [Текст] / А. Д. Швейцер ; отв. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М. : ЛИБРОКОМ, 2009. – 214 с.
- 12. Шевнин А.Б.** Категория качества перевода и эратология [Текст] / А.Б. Шевнин // Проблемы перевода и межкультурной коммуникации: науч.-метод. вестник – Вып.2. – Пермь: Изд-во Перм. гос. техн. ун-та, 2006. – С. 60–637.
- 13. Штогрин М.** Особливості формування перекладацької компетентності майбутнього перекладача на основі текстів нафтогазової сфери [Текст] / М.Штогрин // Вісник

Житомирського державного університету. –2014. – Випуск 3 (75). Педагогічні науки. – С. 135-139. **14. Bell S.J.** The challenges of setting and monitoring the standards of community interpreting: An Australian perspective. In S.A. Carr, R. Roberts, A. Dufour, & D. Steyn (Eds.), *The critical link: interpreters in the community* (pp. 93-108). Amsterdam: Benjamins. – 1997. **15. Savington S. J.** *Communicative competence : Theory and Classroom Practice / S. J. Savington.* – Menlo Park, C. A. : Addison-Wesley Publishing Company, 1983. – 325 p.

Горошкін І.О. Перекладацька компетентність як індикатор сформованості мовної особистості майбутнього перекладача

У статті розглянуто проблему визначення сутнісних характеристик перекладацької компетентності майбутніх перекладачів, на основі аналізу й синтезу спеціальної літератури визначено її складники. Перекладацьку компетентність визначено як здатність до особливого, максимально повного розуміння тексту мовою оригіналу, де життєвий і професійний досвід перекладача фігурує як пресупозиція; виокремлено такі складники перекладацької компетентності: особливе «перекладацьке» володіння двома мовами, здатність до фахової інтерпретації вихідного тексту; володіння технологією перекладу; знання норм мови перекладу; знання перекладацьких норм, що визначають вибір стратегії перекладу; знання норм стилю й жанру тексту; певний обсяг фонових знань; творчі здібності до перекладу, перекладацька мобільність, що передбачає швидкий вибір адекватної перекладацької стратегії, здатність до інтенсивного переключення мовних кодів у процесі міжкультурного спілкування, а також розвинене мовне чуття.

Ключові слова: перекладацька компетентність, майбутні перекладачі, складники перекладацької компетентності.

Горошкин И.А. Переводческая компетентность как индикатор сформированности языковой личности будущего переводчика

В статье рассмотрена проблема определения сущностных характеристик переводческой компетентности будущих переводчиков, на основе анализа и синтеза специальной литературы определены ее составляющие. Акцентируется, что в определении переводческой компетентности и ее составляющих прослеживается субъективный фактор, в частности позиция исследователя по определению перевода; компетентность профессиональных переводчиков имеет определенные особенности, обусловленные тематикой и жанрово-стилевой принадлежностью текстов, коммуникативными параметрами профессиональной коммуникации. Общим для указанных структур является сформированность профессионально значимых умений и навыков и знаниевого, ценностного, рефлексивного компонентов. Вслед за А. Швейцером, переводческую компетентность определено как способность к особому, максимально полному пониманию текста на

языке оригинала, где жизненный и профессиональный опыт переводчика фигурирует как пресуппозиция; выделены следующие составляющие переводческой компетенции: особое «переводческое» владение двумя языками, способность к профессиональной интерпретации исходного текста; владение технологией перевода; знание норм языка перевода; знание переводческих норм, определяющих выбор стратегии перевода; знание норм стиля и жанра текста; определенный объем фоновых знаний; творческие способности к переводу, переводческая мобильность, предусматривающая быстрый выбор адекватной переводческой стратегии, способность к интенсивному переключению языковых кодов в процессе межкультурного общения, а также развитое языковое чутье.

Ключевые слова: переводческая компетентность, будущие переводчики, составляющие переводческой компетентности.

Goroshkin I.O. Translation competence as an indicator of the formation of the language identity of the future translator

In the article the problem of determining the essential characteristics of the translation competence of future translators is considered, its components are defined on the basis of analysis and synthesis of the special literature. It is emphasized that in the definition of translation competence and its components can be traced subjective factor, in particular the position of the researcher in determining the translation; the competence of professional translators has certain features, conditioned by the theme and genre-style affiliation of texts, communicative parameters of professional communication. Common for these structures is the formation of professionally significant skills and knowledge, value, reflexive components. Following A. Schweitzer, the translation competence is defined as the ability to a special, fullest understanding of the text in the original language, where the life and professional experience of an interpreter appears as presupposition; the following components of the translation competence are distinguished: special "translation" knowledge of two languages, ability to professional interpretation of the source text; mastering the technology of translation; knowledge of the norms of the language of translation; knowledge of the translation norms that determine the choice of the translation strategy; knowledge of the rules of style and genre of the text; a certain amount of background knowledge; creative translation skills, translation mobility, providing for a quick choice of an adequate translation strategy, the ability to intensively switch language codes in the process of intercultural communication, as well as a developed linguistic flair. It is determined that the translation competence is a complex polycomponent education that contains a knowledge, technological, value, reflective components. Prospects for further research, in particular the development of translation competence through the development of appropriate computer tools, have been identified.

Keywords: translation competence, future translators, components of translation competence.

Відомості про автора:

Горошкін Ігор Олександрович
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”,
викладач кафедри східних мов, кандидат педагогічних наук.
(050) 996-97-01, igorgoroshkin@gmail.com